

23-боб. Трансферт нархни белгилашда солиқ назоратида фойдаланиладиган усуллар

186-модда. Трансферт нархни белгилашда солиқ назоратида фойдаланиладиган усуллар тўғрисидаги умумий қоидалар

Трансферт нархни белгилаш чоғида солиқ назорати ўтказилганида (шу жумладан назорат қилинадиган битимнинг тижорат ва (ёки) молиявий шартлари ҳамда унинг натижалари таққосланадиган битимларнинг тижорат ва (ёки) молиявий шартлари ҳамда уларнинг натижалари билан таққосланганда) Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ушбу моддада белгиланган тартибда қуйидаги усуллардан фойдаланади:

- 1) таққосланадиган бозор нархларининг усулидан;
- 2) кейинги реализация қилиш нархи усулидан;
- 3) харажат усулидан;
- 4) таққосланадиган рентабеллик усулидан;
- 5) фойдани тақсимлаш усулидан.

Зарур бўлган ҳолларда ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган икки ва ундан ортиқ усуллар комбинациясидан фойдаланишга йўл қўйилади.

Таққосланадиган бозор нархлари усули, агар ушбу Кодекс 189-моддасининг иккинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, назорат қилинадиган битимлар нархларининг бозор нархларига

мувофиқлигини солиқ солиш мақсадида аниқлаш учун устувор ҳисобланади.

Агар солиқ солиш мақсадида таққосланадиган бозор нархлари усулини қўллаш мумкин бўлмаса ёхуд уни қўллаш назорат қилинадиган битимлар нархларининг бозор нархларига мувофиқлиги ёки номувофиқлиги тўғрисида асосланган хулоса чиқариш имконини бермаса, ушбу модданинг биринчи қисми [2 — 5-бандларида](#) кўрсатилган бошқа усуллари қўллашга йўл қўйилади.

Агар тегишли товарлар (хизматлар) бозорида ҳеч бўлмаганда бир турдаги товарлар (хизматлар) предмети бўлган битта таққосланадиган битим мавжуд бўлса, шунингдек бундай битим ҳақида етарлича ахборот мавжуд бўлса, назорат қилинадиган битимлар нархларининг бозор нархларига мувофиқлигини ушбу Кодекснинг [188-моддасида](#) назарда тутилган тартибда аниқлаш учун таққосланадиган бозор нархлари усулидан фойдаланилади.

Солиқ тўловчининг назорат қилинадиган битими нархининг бозор нархларига мувофиқлигини аниқлаш мақсадида таққосланадиган бозор нархлари усулини қўллаш учун ушбу солиқ тўловчининг мустақил шахслар билан тузган битимларидан, башарти бундай битимлар таққосланса, таққосланадиган битимлар сифатида фойдаланилиши мумкин.

Айнан ўхшаш (бир турдаги) товарлар (хизматлар) билан таққосланадиган битимларда нархлар

тўғрисидаги ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган ахборот мавжуд бўлмаган тақдирда трансферт нархни белгилашда солиқларни ҳисоблаб чиқариш ва тўлашнинг тўлиқлигини аниқлаш мақсадида ушбу модданинг биринчи қисми 2 — 5-бандларида кўрсатилган усулларнинг биридан фойдаланилади.

Агар ушбу бобда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, назорат қилинадиган битимнинг ҳақиқий ҳолатлари ва шартларини инобатга олган ҳолда битим нархининг бозор нархларига мувофиқлиги ёки номувофиқлиги ҳақида кўпроқ асосланган хулоса қилишга имкон берадиган усулдан фойдаланилади.

Ушбу модданинг биринчи қисми 2 — 5-бандларида кўрсатилган усуллардан солиқ солиш мақсади учун назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гуруҳи бўйича даромадларни аниқлашда ҳам фойдаланилиши мумкин.

Айнан ўхшаш (бир турдаги) товарлар (хизматлар) предмети бўлган ва таққосланадиган тижорат ва (ёки) молиявий шартларда амалга оширилган битимлар ушбу бўлимнинг мақсади учун бир турдаги битимлар деб эътироф этилади.

Назорат қилинадиган битимларда солиқ солиш мақсадида даромадларни (фойдани, тушумни) аниқлаш чоғида фойдаланиладиган усулни танлашда дастлабки маълумотларнинг тўлиқлиги ва тўғрилиги, шунингдек таққосланадиган битимларни назорат қилинадиган битим билан таққослашни таъминлаш мақсадида

амалга ошириладиган тузатишларнинг асосланганлиги инобатга олиниши керак.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган усулларни қўллаш мақсадида аниқ битимлар тўғрисидаги ахборотдан ташқари бозор нархларининг шаклланган даражаси ва (ёки) биржа котировкалари ҳақидаги ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган, шунингдек ахборот-нарх агентликларининг тегишли товарлар (хизматлар) бозорларидаги айнан ўхшаш (бир турдаги) товарларга (хизматларга) оид нархлар (нархлар оралиқлари) ҳақидаги маълумотларидан фойдаланиш мумкин.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган усулларни қўллаш мақсадида бозор нархлари тўғрисидаги ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган ахборот манбаларидан фойдаланишга, башарти ушбу ахборот манбаларида маълумотлари мавжуд бўлган битимларнинг назорат қиладиган битим билан таққосланиши таъминланса, йўл қўйилади.

Ушбу модданинг биринчи қисми 2 ва 3-бандларида кўрсатилган усулларни қўллаш учун харажатларни ҳисобга олиш тартибида ушбу усулларга мувофиқ ҳисоб-китоб қилинадиган кўрсаткичларга ва рентабеллик оралиғига таъсири сезиларли бўлмаслигини таъминлайдиган рентабеллик оралиғи ҳисоб-китоб қилинадиган молиявий ҳисоботларнинг маълумотлари таққосланадиган тарзга келтирилиши керак.

Агар рентабеллик оралиғини ҳисоб-китоб қилиш ва назорат қилинадиган битимларда солиқ солиш мақсадида даромадларни (фойдани, тушумни) аниқлаш учун молиявий ҳисоботлар маълумотларининг таққосланишини таъминлаш мумкин бўлмаса, ушбу модданинг биринчи қисми [4](#) ва [5-бандларида](#) кўрсатилган усуллардан фойдаланилади.

Ушбу модданинг биринчи қисми [4](#) ва [5-бандларида](#) кўрсатилган усуллар бозор нархлари кўрсаткичларини бевосита ҳисоб-китоб қилмаган ҳолда қўлланилиши мумкин. Кўрсатилган усуллардан фойдаланилганда Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси назорат қилинадиган битимнинг молиявий кўрсаткичларини (натижаларини) таққосланадиган битимлар бўйича рентабеллик оралиғи билан таққослайди ва унинг асосида, агар ушбу битим тарафлари мустақил шахслар бўлса, олиниши мумкин бўлган даромад суммасининг ҳисоб-китобини амалга оширади.

Худди шундай тартибда назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гуруҳининг молиявий кўрсаткичлари (натижалари) таққосланадиган битимлар бўйича рентабеллик оралиғи асосида ҳисоб-китоб қилинган молиявий кўрсаткичлар билан таққосланади ва даромадларнинг суммаларига ҳисоб-китоб қилиш амалга оширилади.

Суд битим нархининг бозор нархларига мувофиқлигини белгилаш учун аҳамиятга эга бўлган

бошқа ҳолатларни ушбу бўлимда назарда тутилган чекловларсиз инобатга олиши мумкин.

Солиқ тўловчилар битимларни тузишда ушбу Кодексда назарда тутилмаган мақсадларда нархни белгилаш соҳасидаги ўз сиёсатини асослаш учун ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган усулларга амал қилиши шарт эмас.

187-модда. Молиявий кўрсаткичлар ва рентабеллик оралиғи

Назорат қилинадиган битимларда солиқ солиш мақсадида даромадларни ушбу Кодексининг 189 — 192-моддаларида назарда тутилган тартибда аниқлашда қуйидаги рентабеллик кўрсаткичларидан фойдаланиш мумкин:

1) акциз солиғини ва қўшилган қиймат солиғини ҳисобга олмаган ҳолда ҳисоблаб чиқарилган, товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган ялпи фойданинг товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган соф тушумга нисбати сифатида аниқланадиган ялпи рентабеллик;

2) ялпи фойданинг сотилган товарлар (хизматлар) таннархига нисбати сифатида аниқланадиган харажатларнинг ялпи рентабеллиги;

3) акциз солиғини ва қўшилган қиймат солиғини ҳисобга олмаган ҳолда ҳисоблаб чиқарилган, асосий фаолиятдан олинган фойданинг товарларни

(хизматларни) реализация қилишдан олинган тушумга нисбати сифатида аниқланадиган сотиш рентабеллиги;

4) асосий фаолиятдан олинган фойданинг реализация қилинган товарларнинг (хизматларнинг) таннари, реализация қилиш харажатлари ва товарларни (хизматларни) реализация қилиш билан боғлиқ маъмурий харажатларнинг суммасига нисбати сифатида аниқланадиган харажатлар рентабеллиги;

5) товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган ялпи фойданинг реализация қилишга доир харажатларга ва товарларни (хизматларни) реализация қилиш билан боғлиқ бўлган маъмурий харажатларга нисбати сифатида аниқланадиган реализация қилиш бўйича харажатларнинг ва маъмурий харажатларнинг рентабеллиги;

6) асосий фаолиятдан олинган фойданинг таҳлил қилинадиган битимда бевосита ёки билвосита фойдаланиладиган активларнинг (муомалада бўлмаган ва муомалада бўлган) жорий бозор қийматига нисбати сифатида аниқланадиган активлар рентабеллиги.

Активларнинг жорий бозор қиймати тўғрисидаги ахборот мавжуд бўлмаганда активлар рентабеллиги молиявий ҳисоботнинг маълумотлари асосида аниқланиши мумкин.

Рентабеллик ва бошқа молиявий кўрсаткичлар ушбу бобнинг мақсадида Ўзбекистон Республикаси юридик шахслари учун Ўзбекистон Республикасининг

бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ тузилган молиявий ҳисобот маълумотлари асосида аниқланади. Чет эл юридик шахслари учун мазкур молиявий кўрсаткичлар чет давлатларнинг қонун ҳужжатларига мувофиқ тузилган молиявий ҳисобот маълумотлари асосида аниқланади. Бунда Ўзбекистон Республикасининг бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ тузиладиган молиявий ҳисобот маълумотлари билан таққослашни таъминлаш мақсадида бундай маълумотларга тузатишлар киритилади.

Рентабеллик оралиғини аниқлаш чоғида, агар битимлар назорат қилинадиган бўлмаса, таққосланадиган камида тўртта битим, шу жумладан солиқ тўловчи томонидан амалга оширилган битимлар натижалари бўйича ёхуд таққосланадиган камида тўртта юридик шахснинг молиявий ҳисоботи маълумотлари асосида аниқланадиган рентабеллик кўрсаткичларидан фойдаланилади. Мазкур юридик шахсларни танлаш назорат қилинадиган битимга нисбатан таққосланадиган иқтисодий шартларда (тижорат шартларида) ўзининг тармоқ хусусиятини ва амалга ошириладиган фаолият турларини инобатга олган ҳолда амалга оширилади.

Назорат қилинадиган битим тарафи мансуб бўлган тармоқда, ушбу тарафга нисбатан мустақил юридик шахслар мавжуд бўлмаганда функционал таҳлил учун юридик шахсларни танлаш ушбу юридик шахслар

томонидан амалга ошириладиган вазифаларнинг таққосланишини, улар томонидан қабул қилинадиган таваккалчиликларни ва фойдаланиладиган активларни инобатга олган ҳолда амалга оширилади.

Таққосланадиган тўртта ва ундан ортиқ битим тўғрисидаги ахборот мавжуд бўлмаганда ёхуд таққосланадиган тўртта ва ундан ортиқ юридик шахснинг молиявий ҳисоботи мавжуд бўлмаганда, рентабеллик оралиғини аниқлаш мақсадида кам сондаги таққосланадиган битимлар (кам сондаги юридик шахсларнинг молиявий ҳисоботи) тўғрисидаги ахборотдан фойдаланиш мумкин.

Ушбу Кодекснинг 186-моддаси биринчи қисми [2 — 4-бандларида](#) кўрсатилган усулларни қўллаш мақсадида рентабеллик оралиғи қуйидаги тартибда аниқланади.

Дастлаб рентабеллик оралиғини аниқлаш учун фойдаланиладиган рентабеллик жами кўрсаткичлари ушбу оралиқни аниқлаш учун фойдаланиладиган танламани ҳосил қилган ҳолда, ўсиб бориш тарзида тартибга келтирилади. Бунда рентабелликнинг ҳар бир кўрсаткичига, энг камидан бошлаб ўз тартиб рақами берилади. Агар танланма рентабелликнинг икки ва ундан ортиқ бир хил кўрсаткичини ўз ичига олса, унга барча шундай кўрсаткичлар киритилади.

Рентабеллик оралиғини аниқлашда назорат қилинадиган битим рентабеллиги ҳисобга олинмайди. Сўнгра тўпلامда рентабеллик кўрсаткичларининг сони

тўртга қолдиқсиз бўлинишига қараб, рентабеллик оралиғи қуйидаги икки усулдан бири билан аниқланади:

1) агар ушбу сон қолдиқсиз бўлинса, рентабеллик оралиғининг энг кам кўрсаткичи рентабеллик кўрсаткичларининг ярим суммасига тенг деб қабул қилинади, мазкур кўрсаткичлар танламада бўлинишдан ҳосил бўлган қисмга тенг бўлган тартиб рақамига ва кейинги тартиб рақамига эга бўлади. Рентабеллик оралиғининг энг юқори қиймати бундай ҳолда рентабеллик кўрсаткичларининг ярим суммасига тенг деб қабул қилинади, мазкур кўрсаткичлар танламада бўлинишдан ҳосил бўлган қисмнинг уч каррасига тенг бўлган тартиб рақамига ва кейинги тартиб рақамига эга бўлади;

2) агар ушбу сон қолдиқсиз бўлинмаса, рентабеллик оралиғининг энг кам қиймати рентабеллик кўрсаткичига тенг деб қабул қилинади, мазкур кўрсаткич танламада бўлинишдан ҳосил бўлган қисмнинг бутун қисми бирлигига оширилган кўрсаткичга тенг бўлган тартиб рақамига эга бўлади. Рентабеллик оралиғининг энг юқори кўрсаткичи бундай ҳолда рентабеллик кўрсаткичига тенг деб қабул қилинади, мазкур кўрсаткич танламада бўлинишдан ҳосил бўлган қисмнинг бутун қисми уч карраси бирлигига оширилган қийматга тенг бўлган тартиб рақамига эга бўлади.

Таққосланадиган иқтисодий шартларда (тижорат шартларида) амалга ошириладиган фаолият натижалари бўйича рентабелликни ҳисоб-китоб қилиш юридик шахс молиявий ҳисоботининг маълумотлари асосида қуйидаги шартларга бир вақтда риоя қилинганида амалга оширилиши мумкин:

1) юридик шахс таққосланадиган фаолиятни амалга оширади ва у билан боғлиқ таққосланадиган вазифаларни бажаради. Фаолиятнинг таққосланиши Ўзбекистон Республикаси иқтисодий фаолият турларининг умумдавлат таснифида, шунингдек халқаро ва бошқа таснифларда назарда тутилган иқтисодий фаолият турларини ҳисобга олган ҳолда аниқланиши мумкин;

2) юридик шахс соф активларининг умумий миқдори рентабеллик ҳисоб-китоб қилинадиган бир неча йилдан охириги йилнинг 31 декабри ҳолатига кўра молиявий ҳисобот маълумотлари бўйича манфий ҳисобланмайди;

3) юридик шахс рентабеллик ҳисоб-китоб қилинадиган бир неча йилдан бир йилдан ортиқ даврдаги молиявий ҳисобот маълумотлари бўйича сотувлардан зарарларга эга бўлмайди;

4) юридик шахс 25 фоиздан ортиқ бўлган улуш билан бошқа юридик шахс фаолиятида бевосита ва (ёки) билвосита иштирок этмайди ҳамда бевосита иштирок этиш улуши 25 фоиздан ортиқ бўлган

иштирокчи (акциядор) сифатидаги юридик шахсга эга бўлмайди.

Агар маълумотларидан рентабеллик оралиғини ҳисоб-китоб қилиш учун фойдаланиладиган юридик шахсларнинг консолидациялашган молиявий ҳисоботи маълумотларидан фойдаланиш имконияти бўлса, ушбу модданинг саккизинчи қисми [4-бандида](#) назарда тутилган мезонлар қўлланилмайди.

Агар ушбу модданинг [ўнинчи](#) ва [ўн биринчи қисмларида](#) белгиланган чекловларга кўра функционал таҳлил учун тўрттадан кам юридик шахс қолса, ушбу модданинг саккизинчи қисми [4-бандида](#) кўрсатилган иштирок этиш улуши мезонлари 25 фоиздан 50 фоизга қадар оширилиши мумкин.

Рентабеллик оралиғини ҳисоб-китоб қилиш учун назорат қилинадиган битим тузилган пайтдаги ёхуд вақт бўйича унга яқин бўлган, аммо битим тузилган календарь йилнинг 31 декабридан кечикмаган пайтдаги мавжуд ахборотдан фойдаланилади.

Ушбу модданинг [ўн биринчи қисмида](#) кўрсатилган мазкур ахборот ўрнига назорат қилинадиган битим тузилган календарь йилдан бевосита олдинги уч календарь йилдаги (ёхуд ушбу битимда нархлар белгиланган календарь йилдаги) молиявий ҳисобот маълумотларидан фойдаланиш мумкин. Мазкур ахборот жумласига солиқ тўловчининг мустақил шахслар билан ўзи амалга оширган битимлар тўғрисидаги ахбороти ҳам киради.

Рентабеллик оралиғини аниқлашда таққосланишни таъминлаш мақсадида рентабеллик кўрсаткичлари таққосланадиган юридик шахсларнинг молиявий ҳисоботларидаги маълумотларга асосланган ҳолда мавжуд фарқларга тузатиш киритиш мақсадида ўзгариши мумкин. Бундай тузатишлар, хусусан, дебиторлик ва кредиторлик қарзи кўрсаткичларида, солиқ тўловчининг ва молиявий ҳисобот маълумотларидан рентабеллик оралиғини аниқлаш учун фойдаланиладиган юридик шахсларнинг молиявий ҳисоботи маълумотлари бўйича товар-моддий захираларнинг кўрсаткичларида амалга оширилади.

188-модда. Таққосланадиган бозор нархлари усули

Таққосланадиган бозор нархлари усули назорат қилинадиган битимдаги товарлар (хизматлар) нархларининг бозор нархларига мувофиқлигини назорат қилинадиган битим нархини ушбу модданинг иккинчи — еттинчи қисмларида назарда тутилган тартибда аниқланган бозор нархлари оралиғи билан таққослаш асосида аниқлашни назарда тутди.

Агар назорат қилинадиган битимга нисбатан айнан ўхшаш (бир турдаги) товарлар (хизматлар) билан тузилган фақат битта таққосланадиган битим ҳақидаги ахборот мавжуд бўлса, таққосланадиган битимнинг нархи, башарти ушбу назорат қилинадиган ҳамда таққосланадиган битимларнинг тижоратга оид ва (ёки) молиявий шартлари тўлиқ таққосланса, бир вақтнинг

ўзида бозор нархлари оралиғининг энг кам ва энг кўп кўрсаткичлари деб эътироф этилиши мумкин. Мазкур қоида назорат қилинадиган ва таққосланадиган битимларнинг тижоратга оид ва (ёки) молиявий шартлари тўлиқ таққосланишини тегишли тузатишлар билан таъминлаш мумкин бўлган тақдирда ҳам қўлланилиши мумкин. Агар таққосланадиган битимдаги товарларни (хизматларни) сотувчи ушбу товарлар (хизматлар) бозорида устун мавқени эгаллаган бўлса, ушбу қисмда назарда тутилган қоидалар қўлланилмайди.

Бир хил (бир турдаги) товарлар (хизматлар) предмети бўлган бир нечта таққосланадиган битим (шу жумладан солиқ тўловчининг мустақил шахслар билан битимлари) тўғрисида ахборот мавжуд бўлганда, бозор нархлари оралиғи қуйидаги тартибда аниқланади. Дастлаб таққосланадиган битимларда қўлланилган, бозор нархлари оралиғини аниқлаш учун фойдаланиладиган нархлар мажмуи ушбу оралиқни аниқлаш учун фойдаланиладиган танламани ҳосил қилган ҳолда ўсиб бориш тарзида тартибга солинади. Бунда нархнинг ҳар бир кўрсаткичига, энг кам миқдоридан бошлаб ўз тартиб рақами берилади. Агар танлама нархнинг икки ва ундан ортиқ бир хил қийматини ўз ичига олган бўлса, унга барча шундай кўрсаткичлар киритилади. Бозор нархлари оралиғини аниқлашда назорат қилинадиган битимнинг нархи ҳисобга олинмайди. Солиқ тўловчи томонидан мустақил шахслар билан амалга оширилган

таққосланадиган битимлар сони етарли бўлганда, бошқа битимлар бўйича ахборот ҳисобга олинмаслиги мумкин. Сўнгра олинган танлама асосида рентабеллик оралиғини аниқлаш учун ушбу Кодекснинг 187-моддаси тўққизинчи қисмида назарда тутилган тартибда бозор нархларининг оралиғи топилади.

Бозор нархлари оралиғи таҳлил қилинган давр мобайнида қўлланилган нархлар ҳақидаги мавжуд ахборот ёки назорат қилинадиган битим амалга оширилишига қадар бўлган энг яқин санадаги ахборот асосида аниқланади.

Биржа котировкалари тўғрисида эълон қилинган ёки сўров бўйича олинган ахборотдан фойдаланилганда бозор нархларининг оралиғи тегишли биржада рўйхатдан ўтказилган айнан ўхшаш (бир турдаги) товарлар билан амалга оширилган битимларнинг нархлари асосида аниқланади. Бундай ҳолда битимларнинг улар амалга оширилган санада қайд этилган энг кам ва энг кўп нархи ўртасидаги оралиқ бозор нархлари оралиғи деб эътироф этилади.

Бозор нархлари оралиғи биржа котировкалари асосида аниқланганда битимларнинг иқтисодий (тижорат) шартларидаги фарқларни ҳисобга олишга, чунончи, қуйидаги иқтисодий (тижорат) шартлар асосида фарқларни ҳисобга оладиган тузатишлар воситасида йўл қўйилади:

1) тегишли бозорга товарлар (хизматлар) етказиб берилиши учун зарур бўлган, ҳужжатлар ва (ёки)

ахборот манбалари билан асосланган ва тасдиқланган харажатлар;

2) божхона божларини тўлаш харажатлари;

3) тўлов шартлари;

4) савдо брокерининг (воситачининг ёки агентнинг) у томонидан савдо-воситачилик функциялари бажарилганлиги учун воситачилик (агент) ҳақи.

Ахборот-наrx агентликларининг айнан ўхшаш (бир турдаги) товарларнинг (хизматларнинг) нархлари тўғрисидаги маълумотлардан фойдаланилганда энг кам ва энг кўп кўрсаткичлар бундай товарларнинг (хизматларнинг) эълон қилинган нархларининг энг кам ва энг кўп кўрсаткичларига мувофиқ бўлган оралиқ ушбу Кодекснинг 186-моддаси [ўн иккинчи](#) ва [ўн учинчи қисмларига](#) мувофиқ бозор нархларининг оралиғи деб эътироф этилиши мумкин. Бунда фақат назорат қилинадиган битим тааллуқли бўлган вақт даврида таққосланадиган шартлар асосида тузилган битимлар бўйича маълумотлар инобатга олинади.

Агар назорат қилинадиган битимнинг нархи ушбу модда қоидаларига мувофиқ аниқланган бозор нархлари оралиғи чегарасида бўлса, солиқ солиш мақсадларида ушбу нарх бозор нархларига мувофиқ бўлган нарх деб эътироф этилади.

Агар назорат қилинадиган битимнинг нархи бозор нархлари оралиғининг энг кам миқдоридан кам бўлса

ёки унинг энг кўп миқдоридан кўп бўлса, ушбу нарх бозор нархларига мувофиқ бўлмаган нарх деб эътироф этилади. Мазкур номувофиқлик мавжуд бўлган тақдирда, солиқ солиш мақсадида бозор нархлари оралиғининг ўртача қийматига тенг бўлган нарх қабул қилинади.

Солиқ солиш мақсадида бозор нархлари оралиғининг ўртача қийматини ушбу модданинг [тўққизинчи қисмига](#) мувофиқ қўллаш, башарти бу бюджет тизимида тўланиши лозим бўлган солиқ суммасини камайтирмаса ёки солиқ тўловчи зарарининг суммаси ошишига олиб келмаса, амалга оширилади.

189-модда. Кейинги реализация қилиш нархи усули

Кейинги реализация қилиш нархи усули назорат қилинадиган битим нархининг ушбу назорат қилинадиган битимда (бир турдаги битимлар гуруҳида) олинган товарни кейинги реализация қилишда (қайта сотишда) назорат қилинадиган битим тарафи томонидан олинган ялпи рентабелликни таққослаш асосида бозор нархларига мувофиқлигини аниқлашни назарда тутади. Ушбу усулдан фойдаланилганда ялпи рентабелликнинг бозор оралиғи ушбу Кодекснинг [187-моддасида](#) назарда тутилган тартибда аниқланади.

Кейинги реализация қилиш нархи усулидан фойдаланиш нархларнинг бозор нархларига мувофиқлигини аниқлаш учун бошқа усулларга нисбатан устувор бўлиб, унга кўра товар назорат

қилинадиган битим доирасида олинади ва тарафлари мустақил шахслар бўлган битим доирасида қайта ишланмаган ҳолда қайта сотилади. Агар қайта сотишни амалга ошираётган шахс унинг ялпи рентабеллиги даражасига сезиларли таъсир кўрсатадиган номоддий активлар объектларига эгалик қилмаса, мазкур усулдан фойдаланилади.

Агар товар қайта сотилганда қуйидаги операциялар амалга оширилса ҳам кейинги реализация қилиш нархи усулидан фойдаланиш мумкин:

1) товарни қайта сотишга ва транспортда ташишга тайёрлаш (товарларни туркумларга ажратиш, жўнатмаларни шакллантириш, саралаш, қайта ўраш);

2) агар якуний маҳсулотнинг (ярим тайёр маҳсулотларнинг) хусусиятлари аралаштириладиган товарларнинг хусусиятларидан сезиларли фарқ қилмаса, товарларни аралаштириш.

Агар товарни мустақил шахсларга кейинги реализация қилиш таққосланадиган тижорат шартларида ва (ёки) молиявий шартларда турли нархларда амалга оширилса, рентабеллик оралиғини аниқлашда товарни кейинги реализация қилиш нархи сифатида барча шундай битимлар бўйича ушбу товарнинг ўртача нархидан фойдаланилади.

Агар қайта сотишни амалга ошираётган шахсда ялпи рентабеллик ушбу Кодекснинг [187-моддасида](#) назарда тутилган тартибда аниқланган рентабеллик

оралиғи чегарасида бўлса, солиқ солиш мақсадида назорат қилинадиган битимда товар сотиб олинган нарх бозор нархларига мувофиқ деб эътироф этилади.

Агар қайта сотишни амалга ошираётган шахсда ялпи рентабеллик ушбу Кодекснинг [187-моддасида](#) назарда тутилган тартибда аниқланган рентабеллик оралиғининг энг кам миқдоридан кам бўлса ёки унинг энг юқори миқдоридан кўп бўлса, солиқ солиш мақсадида назорат қилинадиган битим нархи товарни кейинги реализация қилишнинг амалдаги нархидан ва рентабеллик оралиғининг ўртача қийматига мувофиқ келадиган ялпи рентабелликдан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Кейинги реализация қилиш нархи усули қўлланилганида ахборот-нарх агентликларининг айнан ўхшаш (бир турдаги) товарларнинг (хизматларнинг) нархлари (нархлар оралиғи) тўғрисидаги маълумотларидан ва бундай товарларга (хизматларга) бозор нархлари оралиғи нархларидан ушбу Кодекс 188-моддасининг [еттинчи қисмида](#) назарда тутилган тартибда фойдаланишга йўл қўйилади.

Солиқ солиш мақсадида рентабеллик оралиғининг ўртача қийматини ушбу модданинг [еттинчи қисмига](#) мувофиқ қўллаш, башарти бу бюджет тизимида тўланиши лозим бўлган солиқ суммасини камайтирмаса ёки солиқ тўловчининг зарари суммаси ошишига олиб келмаса, амалга оширилади.

190-модда. Харажат усули

Харажат усули назорат қилинадиган битим нархининг бозор нархларига мувофиқлигини аниқлашни назарда тутади ва мазкур усул назорат қилинадиган битим (назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гуруҳи) тарафи бўлган шахс харажатларининг ялпи рентабеллигини таққосладиган битимлардаги харажатлар ялпи рентабеллигининг ушбу Кодекснинг [187-моддасида](#) назарда тутилган тартибда аниқланган бозор оралиғи билан таққослашга асосланади.

Харажат усули, чунончи, қуйидаги ҳолларда қўлланилиши мумкин:

1) сотувчи билан ўзаро боғланган шахслар томонидан хизматлар кўрсатилганда (бундан хизматлар кўрсатилганда сотувчи харажатларининг рентабеллик даражасига сезиларли таъсир кўрсатувчи номоддий активлардан фойдаланилган ҳоллар мустасно);

2) пул маблағларини бошқаришга доир хизматлар кўрсатилганда, жумладан қимматли қоғозлар бозорида ва (ёки) валюта бозорида савдо операцияларини амалга оширишда;

3) юридик шахснинг якка ижро этувчи органи вазифаларни бажариш бўйича хизматлар кўрсатилганда;

4) сотувчи билан ўзаро боғлиқ шахсларга хом ашё ёки ярим тайёр маҳсулотлар сотилганда;

5) ўзаро боғлиқ шахслар ўртасида узок муддатли шартномалар бўйича товарлар (хизматлар) реализация қилинганда.

Агар назорат қилинадиган битим тарафи бўлган сотувчида ушбу битим бўйича харажатларнинг ялпи рентабеллиги ушбу Кодекснинг [187-моддасида](#) назарда тутилган тартибда аниқланган рентабеллик оралиғи доирасида бўлса, назорат қилинадиган битимнинг нархи солиққа тортиш мақсадидаги бозор нархларига мувофиқ деб эътироф этилади.

Агар назорат қилинадиган битим тарафи бўлган сотувчида харажатларнинг ялпи рентабеллиги рентабеллик оралиғининг энг кам миқдоридан кам ёки унинг энг кўп миқдоридан кўп бўлса, назорат қилинадиган битимнинг нархи солиқ солиш мақсадида реализация қилинган товарларнинг (хизматларнинг) амалдаги таннархидан ва рентабеллик оралиғининг ўртача қийматига мувофиқ келадиган харажатларнинг ялпи рентабеллигидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Харажат усули қўлланилганда ахборот-нарх агентликларининг айнан ўхшаш (бир турдаги) товарлар (хизматлар) нархлари тўғрисидаги маълумотларидан фойдаланишга ҳамда ушбу Кодекс 188-моддасининг [еттинчи қисмида](#) назарда тутилган тартибда айнан ўхшаш (бир турдаги) товарларнинг (хизматларнинг) бозор нархлари оралиғини аниқлашга йўл қўйилади.

Ушбу модданинг [тўртинчи қисмига](#) мувофиқ солиқ солиш мақсадида рентабеллик оралиғининг ўртача

қийматини қўллаш, башарти бу бюджет тизимиға тўланиши лозим бўлган солиқ суммасининг камайишиға ёки солиқ тўловчининг зарари суммаси ошишиға олиб келмаса, амалға оширилади.

191-модда. Таққосланадиган рентабеллик усули

Таққосланадиган рентабеллик усули назорат қилинадиган битим тарафи бўлган шахсда юзага келган операцион рентабелликни таққосланадиган битимлардаги операцион рентабелликнинг ушбу Кодекснинг [187-моддасида](#) назарда тутилган тартибда аниқланган бозор оралиғи билан таққослашни назарда тутди.

Таққосланадиган рентабеллик усулидан, хусусан, ахборот мавжуд бўлмаганда ёки етарли бўлмаганда фойдаланиш мумкин бўлиб, мазкур ахборотга асосланган ҳолда таққосланадиган битимларнинг тижорат ва (ёки) молиявий шартларининг зарур бўлган таққослаш даражаси мавжудлиги ҳақида асосланган хулоса чиқариш ҳамда ушбу Кодекс 186-моддаси биринчи қисмининг [2](#) ва [3-бандларида](#) кўрсатилган усуллардан фойдаланиш мумкин бўлади.

Ушбу модданинг мақсади учун ушбу Кодекс 187-моддасининг [биринчи](#) ва [иккинчи қисмларига](#) мувофиқ аниқланадиган операцион рентабелликнинг қуйидаги кўрсаткичларидан фойдаланиш мумкин:

- 1) сотиш рентабеллиги;

2) харажатлар рентабеллиги;

3) тижорат ва бошқарув харажатлари рентабеллиги;

4) активлар рентабеллиги;

5) рентабелликнинг амалга оширилаётган вазифалар, фойдаланилаётган активлар ҳамда қабул қилинаётган иқтисодий (тижорат) таваккалчиликлари ва ҳақ тўлаш даражаси ўртасидаги ўзаро боғлиқликни акс эттирувчи бошқа кўрсаткичи.

Рентабелликнинг аниқ кўрсаткичини танлашда назорат қилинадиган битим тарафининг фаолият тури, ушбу тараф томонидан амалга ошириладиган вазифалар, фойдаланиладиган активлар ва қабул қилинаётган иқтисодий (тижорат) таваккалчиликлари, тегишли рентабелликни ҳисоб-китоб қилиш учун фойдаланиладиган маълумотларнинг тўлиқлиги, тўғрилиги ва уларни таққослаш мумкинлиги, шунингдек бундай кўрсаткичнинг иқтисодий асосланганлиги ҳисобга олинади.

Ушбу моддани қўллаш мақсади учун рентабеллик кўрсаткичларидан қуйидаги хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда фойдаланилади:

1) сотиш рентабеллигидан қайта сотувчи билан ўзаро боғлиқ шахслардан олинган товарларни кейинги қайта сотишда ёки қайта сотувчи билан боғлиқ бўлмаган шахслардан олинган товарларни у билан

ўзаро боғлиқ бўлган шахсларга кейинги қайта сотишда фойдаланилади;

2) тижорат ва бошқарув харажатларининг ялпи рентабеллигидан ушбу қисмнинг [1-бандида](#) кўрсатилган ҳолларда, агар қуйидаги иккита шарт бир вақтда бажарилса, фойдаланилади:

а) қайта сотувчи товарларни олишда ва кейинги қайта сотишда узоқ бўлмаган вақт даврида сезиларли бўлмаган иқтисодий (тижорат) таваккалчиликларига дуч келса;

б) қайта сотувчининг сотишдан олинадиган ялпи фойдаси миқдори ҳамда у томонидан амалга оширилган тижорат ва бошқарув харажатлари миқдори ўртасида бевосита ўзаро боғлиқлик мавжуд бўлса;

3) харажатларнинг рентабеллигидан хизматлар кўрсатиш ва товарлар ишлаб чиқаришда фойдаланилса;

4) активлар рентабеллигидан товарлар ишлаб чиқаришда (хусусан, агар назорат қилинадиган битимлар кўп сармоя талаб қиладиган фаолиятни амалга оширувчи шахслар томонидан амалга оширилса) фойдаланилади.

Таққосланадиган рентабеллик усулидан фойдаланилганда рентабелликнинг бозор оралиғи билан назорат қилинадиган битимнинг қуйидаги талабларга жавоб берадиган тарафининг рентабеллиги таққосланади:

1) назорат қилинадиган битим тарафи айна бир товар билан кетма-кет бажарилган битимлар бўйича олинган фойдага қўшган ҳиссаси назорат қилинадиган битимнинг бошқа тарафи қўшган ҳиссага нисбатан кам бўлган вазифаларни амалга оширади;

2) назорат қилинадиган битимнинг тарафи назорат қилинадиган битимнинг бошқа тарафига нисбатан кам иқтисодий (тижорат) таваккалчиликларни қабул қилади;

3) назорат қилинадиган битимнинг тарафи рентабеллик даражасига сезиларли таъсир кўрсатадиган номоддий активлар объектларига эгалик қилмайди.

Агар назорат қилинадиган битимнинг тарафи ушбу модда олтинчи қисмининг [1 — 3-бандларида](#) назарда тутилган талабларга жавоб бермаса, рентабелликнинг бозор оралиғи билан таққослаш учун назорат қилинадиган битимнинг мазкур талабларга энг кўп даражада жавоб берадиган тарафи танланади.

Агар назорат қилинадиган битим бўйича рентабеллик ушбу Кодекснинг [187-моддасида](#) назарда тутилган тартибда аниқланган рентабеллик оралиғи доирасида бўлса, солиқ солиш мақсадларида назорат қилинадиган битимнинг нархи бозор нархларига мувофиқ деб эътироф этилади.

Агар назорат қилинадиган битим бўйича рентабеллик рентабеллик оралиғининг энг кам миқдоридан кам бўлса ёки унинг энг кўп миқдоридан

кўп бўлса, солиқ солиш мақсадларида рентабеллик оралиғининг ўртача қиймати инобатга олинади.

Рентабеллик оралиғининг ўртача қийматига асосан солиқ солиш мақсадида назорат қилинадиган битимга доир фойдага (даромадга, тушумга) тузатишлар амалга оширилади.

Солиқ солиш мақсадида ушбу модданинг тўққизинчи ва ўнинчи қисмларига мувофиқ фойдага (даромадга, тушумга) тузатишларни қўллаш, башарти бу бюджет тизимида тўланиши лозим бўлган солиқ суммасининг камайишига ёки солиқ тўловчининг зарари суммаси ошишига олиб келмаса, амалга оширилади.

192-модда. Фойдани тақсимлаш усули

Фойдани тақсимлаш усули назорат қилинадиган битимнинг тарафлари ўртасида ушбу битимнинг барча тарафлари томонидан олинган жами фойданинг амалда тақсимланишини фойдани таққосладиган битимлар тарафлари ўртасида тақсимлаш билан таққослашдан иборатдир.

Агар назорат қилинадиган битимнинг (назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гуруҳининг) тарафлари бир вақтнинг ўзида улар билан ўзаро боғлиқ бўлган шахслар иштирокидаги бир турдаги битимларнинг тарафлари бўлса, ушбу бир турдаги битимларнинг натижалари назорат қилинадиган битим

натижалари билан биргаликда баҳоланади. Бунда солиқ солиш мақсадида назорат қилинадиган битим ва мазкур бир турдаги битимлар бўйича жами фойда назорат қилинадиган битим бўйича фойдани тақсимлаш тартибига ўхшаш тартибда тақсимланиши лозим.

Агар жами фойдаси ушбу модданинг қоидаларини ҳисобга олган ҳолда тақсимланиши лозим бўлган юридик шахслар бухгалтерия ҳисобига қўйиладиган турли талаблар асосида бухгалтерия ҳисобини юритса, фойдани тақсимлаш усулини қўллаш мақсадида бундай молиявий ҳисобот ягона ҳисобга олиш талабларига мослаштирилиши керак.

Фойдани тақсимлаш усулидан, чунончи, қуйидаги ҳолларда фойдаланиш мумкин:

1) ушбу Кодекс 186-моддаси биринчи қисмининг [1 — 4-бандларида](#) назарда тутилган усуллардан фойдаланиш мумкин бўлмаганда ва назорат қилинадиган битимнинг (назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гуруҳининг) тарафлари томонидан амалга ошириладиган фаолиятнинг сезиларли ўзаро боғлиқлиги мавжуд бўлганда;

2) назорат қилинадиган битим тарафларининг мулкида (фойдаланишида) рентабеллик даражасига сезиларли таъсир кўрсатувчи номоддий активлар объектларига доир ҳуқуқлар мавжуд бўлганда (номоддий активлар объектларининг предмети бўлган, мустақил шахслар томонидан амалга оширилган бир турдаги битимлар мавжуд бўлмаганда).

Назорат қилинадиган битим тарафлари ўртасида назорат қилинадиган битим бўйича фойда (зарар) суммасини тақсимлаш ушбу Кодекс 176-моддасининг учинчи ва тўртинчи қисмлари қўлланилишини таъминлаш мақсадида амалга оширилади.

Фойдани тақсимлаш принципларини танлаш назорат қилинадиган битимнинг (назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гуруҳининг) ҳолатларига боғлиқ бўлади ва назорат қилинадиган битим бўйича фойдани таққосланадиган тижорат ва (ёки) молиявий шартларда шунга ўхшаш фаолиятни амалга ошираётган мустақил шахслар ўртасида фойдани тақсимлашга мувофиқ тарзда тақсимлашга олиб келиши керак.

Назорат қилинадиган битимнинг (назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гуруҳининг) тарафлари ўртасида фойдани тақсимлаш фойдани тақсимлаш усулига мувофиқ ҳолда назорат қилинадиган битим (назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гуруҳи) бўйича олинадиган жами фойдага назорат қилинадиган битим (назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гуруҳи) тарафлари қўшган ҳиссани баҳолаш асосида қуйидаги мезонларга ёки уларнинг аралашмаларига мувофиқ амалга оширилади:

1) назорат қилинадиган битим бўйича жами фойдага назорат қилинадиган битим тарафлари томонидан амалга ошириладиган функцияларга, улар томонидан фойдаланиладиган активларга ва қабул

қилинадиган иқтисодий (тижорат) таваккалчиликларни қабул қилишига мутаносиб равишда;

2) назорат қилинадиган битимда фойдаланилган киритилган сармоядан олинган даромадни назорат қилинадиган битим тарафлари ўртасида мутаносиб равишда тақсимлашда;

3) таққосланадиган битим тарафлари ўртасида фойдани тақсимлашга мутаносиб равишда.

Назорат қилинадиган битим тарафлари ўртасида фойдани тақсимлаш усули қўлланилганида жами фойда ёхуд бундай битим барча тарафларининг қолдиқ фойдаси тақсимланади.

Ушбу модданинг мақсадида назорат қилинадиган битим барча тарафларининг таҳлил қилинаётган давр учун операцион фойдасининг суммаси таҳлил қилинаётган битим барча тарафларининг жами фойдаси деб эътироф этилади.

Ушбу модданинг мақсадида қолдиқ фойда (зарар) қуйидаги тартибда аниқланади:

дастлаб ушбу Кодекс 186-моддаси биринчи қисмининг [1 — 4-бандларида](#) кўрсатилган усуллар асосида, назорат қилинадиган битимнинг (назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гуруҳининг) ҳар бир тарафи учун бозор нархлари оралиғи асосида ушбу тараф учун ҳисоб-китоб қилинган фойда (зарар) аниқланади. Бунда битимнинг ҳар бир тарафи учун ушбу тараф амалга оширадиган вазифалар, у

фойдаланаётган активлар, қабул қилинаётган иқтисодий ва тижорат таваккалчиликлари инобатга олинади;

сўнгра назорат қилинадиган битим бўйича жами фойда (зарар) ва назорат қилинадиган битимнинг барча тарафлари учун сотишдан олинadиган жами ҳисобланган фойда (зарар) суммаси ўртасидаги ижобий фарқ назорат қилинадиган битим бўйича қолдиқ фойда деб, салбий фарқ эса ушбу назорат қилинадиган битим бўйича қолдиқ зарар деб эътироф этилади.

Фойдани тақсимлаш усули қўлланилиши натижасида назорат қилинадиган битимнинг ҳар бир иштирокчиси фойдасининг (зарарининг) якуний миқдори солиққа тортиш мақсадидаги, ҳисоб-китоб қилинган фойдага (зарарга) ва қолдиқ фойдага (зарарга) мос келадиган суммага тенг деб қабул қилинади.

Жами ёхуд қолдиқ фойдани (зарарни) назорат қилинадиган битимнинг тарафлари ўртасида тақсимлаш учун қуйидаги кўрсаткичлар ҳисобга олинади:

1) назорат қилинадиган битим тарафи томонидан номоддий активларни яратишга сарфланган харажатларнинг миқдори;

2) назорат қилинадиган битим тарафда банд бўлган ходимларнинг тавсифлари, шу жумладан уларнинг сони ва малакаси (ходимлар томонидан сарфланган вақт, меҳнатга ҳақ тўлаш харажатларининг миқдори);

3) назорат қилинадиган битим тарафининг фойдаланишида (тасарруфида) бўлган активларнинг бозор қиймати;

4) амалга оширилаётган вазифалар, фойдаланилаётган активлар ва қабул қилинаётган иқтисодий (тижорат) таваккалчиликлари ҳамда назорат қилинадиган битим бўйича сотишлардан амалда олинган фойда (зарар) миқдори ўртасидаги ўзаро боғлиқликни акс эттирувчи бошқа кўрсаткичлар.

Ушбу модданинг ўн иккинчи қисмида кўрсатилган кўрсаткичлар, башарти улар назорат қилинадиган битим бўйича ҳақиқатда олинган фойда (зарар) миқдorigа таъсир қилса, эътиборга олинади ва уларнинг таъсир кўрсатиш даражасига кўра эътиборга олинади.

Назорат қилинадиган битим (назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гуруҳи) тарафлари ўртасида фойдани ушбу модда еттинчи қисмининг 3-бандида назарда тутилган мезон бўйича тақсимлаш мустақил шахслар ўртасида амалга оширилган таққосланадиган бир турдаги битимлар бўйича сотишдан олинган фойда (зарар) суммасини тақсимлаш ҳақидаги ахборот мавжуд бўлгандагина амалга оширилади. Назорат қилинадиган битим бўйича фойдани (зарарни) тақсимлашнинг мазкур тартибидан фойдаланишга қуйидаги шартларга бир вақтнинг ўзида риоя қилинганда йўл қўйилади:

1) назорат қилинадиган битим тарафларининг бухгалтерия ҳисоби маълумотлари таққосланадиган

битимлар тарафларининг бухгалтерия ҳисоби маълумотлари билан таққосланадиган бўлиши ёхуд зарур тузатишлар воситасида таққосланадиган турга мос келтирилган бўлиши керак;

2) назорат қилинадиган битим тарафлари активларининг жами рентабеллиги таққосланадиган битимлар тарафларининг жами рентабеллигидан сезиларли тарзда фарқ қилмаслиги ёхуд зарур тузатишлар воситасида таққосланадиган турга мос келтирилиши керак.

Агар назорат қилинадиган битим тарафининг ҳақиқий фойдаси фойдани тақсимлаш усули билан ҳисоб-китоб қилинган фойдадан кўп ёки унга тенг бўлса ёхуд агар ушбу тараф томонидан кўрилган зарар бундай усул билан ҳисоб-китоб қилинган зарардан кам ёки унга тенг бўлса, ушбу тарафда солиқ солиш мақсадида тегишинча ҳақиқатда олинган фойда ёхуд ҳақиқатда кўрилган зарар қабул қилинади.

Агар назорат қилинадиган битим тарафининг ҳақиқий фойдаси фойдани тақсимлаш усули билан ҳисоб-китоб қилинган фойдадан кам бўлса, солиқ солиш мақсадида унинг учун бундай усул билан ҳисоб-китоб қилинган фойда қабул қилинади.

Агар назорат қилинадиган битим тарафининг ҳақиқий зарари фойдани тақсимлаш усули билан ушбу тараф учун ҳисоб-китоб қилинган зарардан кўп бўлса, солиққа тортиш мақсадида унинг учун бундай усул билан ҳисоб-китоб қилинган зарар қабул қилинади.

Ушбу модданинг ўн олтинчи ва ўн еттинчи қисмларига мувофиқ солиққа тортиш мақсадида ҳисобга олинган фойдани (зарарни) солиқ тўловчи томонидан ҳақиқатда олинган фойда (зарар) билан таққослаш асосида, фойда солиғи солиқ тўловчининг фойдасига (зарарига) тузатиш амалга оширилади.

Солиққа тортиш мақсадида фойдани тақсимлаш усули билан ҳисоб-китоб қилинган фойдани (зарарни) ушбу модданинг ўн бешинчи — ўн саккизинчи қисмлари асосида қўллаш, агар бу ушбу ҳолат бюджет тизимига тўланиши лозим бўлган солиқ суммасининг камайишига ёки солиқ тўловчининг зарари суммаси ошишига олиб келмаса, амалга оширилади.